

PAVOL JANÍK
MATURITNÝ OBLEK
(VESELÁ TRAGÉGIA)

OSOBY:

Emanuel Gross, bankový guvernér vo výslužbe
Elvíra, jeho žena

Dej sa odohráva pred raňajkami.

PRVÉ A POSLEDNÉ DEJSTVO

Ráno – vo vile nad mestom.

(úvodná hudba, nástenné hodiny bijú štvrt', spev vtákov a tikot hodín do podkresu)

PRVÝ A POSLENÝ VÝSTUP
Gross a Elvíra.

GROSS *(potichu vstáva z postele, oblieka si župan s erbom, zíva, bezcieľne chodí, obzerá sa, dotýka sa vecí, šramotí, bezstarostne sa pohmkáva melódiu, napokon si vyhliadne skriňu ako objekt svojho záujmu a otvorí ju, dvere príšerne zavrzgajú).*

ELVÍRA *(strhne sa zo spánku).* Preboha, Emanuel! Čo je?!

GROSS *(pokračuje v skúmaní obsahu skrine).* Prepáč, drahá Elvíra! Spi.

ELVÍRA. Čo sa deje?! Nestalo sa nič?

GROSS. Nič. Neznepokojuj sa.

ELVÍRA *(leží a hovorí kamsi do stropu).* Zvláštne. Akoby sa dačo zmenilo a ja neviem čo.

GROSS. Asi to, že som od dnešného dňa na dôchodku. Už nebudeš spať? Mám ti zaželať dobré ráno?

ELVÍRA. Dobré aj tebe, miláčik. *(začne sa hýbať a rozhliada sa)* Ty niečo hľadáš? V tej skrini.

GROSS *(bezradne).* Myslím si, že by som to tu mal dôkladnejšie usporiadať.

ELVÍRA. Urob, ako myslíš. *(vzdychne)*

GROSS. Len pokojne lež.

ELVÍRA. Pokúsím sa.

GROSS. Nebudem ťa rušiť. (*strká hlavu do skrine*)

ELVÍRA (*ospalo*). Mhm.

GROSS (*čímisi zašramotí a odrazu radostne skríkne*). Moje zlaté hodinky!

ELVÍRA. Čo je s nimi?

GROSS. Už som na ne takmer zabudol.

ELVÍRA (*mierne nevrlo*). Aha.

GROSS (*ticho*). Nejdú. Mlčia. Nezáleží im na čase.

ELVÍRA (*z polospánku*). Možno ním pohrdajú.

GROSS (*vyťahuje čierny oblek*). Aj maturitný oblek.

ELVÍRA (*trocha namosúrene*). Čo maturitný oblek?

GROSS (*s potešením si ho prezerá*). Môj maturitný oblek pohádza časom. Vyzerá ako nový. Vyskúšam si ho.

ELVÍRA (*pradie zo spánku ako mačka*).

GROSS (*prezlieka sa a pózuje pred nástenným zrkadlom*). Tak, fíí, to je figúra. Ešte sa doň zmestím. Sedí mi ako uliaty. Čo povieš?

ELVÍRA (*mechanicky*). Mhm.

GROSS. Na teda! Čo sa to tu... Aj pamiatky vedia človeka sklamať. (*znechutene sa vyzlieka a oblek hádže na podlahu*)

ELVÍRA (*rozospato*). Potrebuješ niečo, drahý?

GROSS. Naopak, drahá, práve že nepotrebujem.

ELVÍRA. Ani len moju pomoc?

GROSS. Ani len tento nepotrebný maturitný oblek.

ELVÍRA (*spozornie a dvíha hlavu*). A čo s ním chceš urobiť?

GROSS. No... Čo ja viem... Vyhodíme ho.

ELVÍRA. Mýliš sa. Ten oblek zavesíš naspäť. Do skrine. Na jeho miesto.

GROSS. Ale, drahá, veď si súhlasila, aby som to tu dal trochu do poriadku.

ELVÍRA. Istotne, lenže to neznamená, že budeš márnit' náš majetok.

GROSS. Však to nie je nijaký majetok. Je to obyčajný maturitný oblek.

ELVÍRA. To nie je obyčajný maturitný oblek, ale tvoj maturitný oblek.

GROSS. Pravdaže, môj štyridsať rokov starý neobyčajný maturitný oblek.

ELVÍRA. Som rada, že si to konečne pochopil. A teraz ho pokojne zaves tam, kam patrí.

GROSS. Patrí do smetí. Je úplne nanič.

ELVÍRA. Ešte sa ti zíde.

GROSS. Prosím ťa, nebuď sentimentálna. Nebudeme kvôli spomienkam odkladať nepotrebné veci.

ELVÍRA. Prečo kvôli spomienkam?

GROSS. A na čo iné by mohol poslúžiť takýto oblek?

ELVÍRA. Na obliekanie, pochopiteľne.

GROSS. Prosím ťa, kde by som sa mohol ukázať v takomto starodávnom obleku?

ELVÍRA. Na pohrebe.

GROSS. (*prekvapene*). Na koho pohrebe?

ELVÍRA. Môžeš hádať.

GROSS. Nieкто zomrel?

ELVÍRA. Nieкто určite.

GROSS. A my mu pôjdeme na pohreb?

ELVÍRA. Ty chceš chodiť niekomu neznámemu len tak na pohreb?

GROSS. Ja? Ja nechcem ísť na žiadny pohreb. To ty si vymyslela takú skvelú príležitosť na využitie maturitného obleku.

ELVÍRA. A čo sa ti na nej nepáči?

GROSS. Všetko.

ELVÍRA. Každý raz zomrie, nie?

GROSS. Áno, to je čistá pravda.

ELVÍRA. Som rada, že si mi dal za pravdu. A teraz môžeš s čistým svedomím ten oblek odložiť do skrine.

GROSS. Povedz mi, na koho pohrebe by som sa ja mohol ukázať v tomto maturitnom obleku?

ELVÍRA. Na svojom vlastnom.

(nástenné hodiny bijú pol)

GROSS. Tak ty si vážne myslíš, že ja pôjdem na svoj vlastný pohreb v tomto maturitnom obleku, však?

ELVÍRA. To neviem, či pôjdeš, dokonca o tom pochybujem, ale nejako sa tam už len dostaneš. Nechaj to na pozostalých. To je moja starosť.

GROSS. Prečo si myslíš, že ty prežiješ mňa. To mi nie je jasné.

ELVÍRA. No vidíš, koľko nejasností je ešte v našom dokonalom rodinnom živote.

GROSS. Vidím.

ELVÍRA. Zrak si mal vždy v poriadku.

GROSS. To je fakt, ale aj tak mi nie je dostatočne jasné, prečo sa nazdávaš, že ma prežiješ.

ELVÍRA. No vidíš, a pritom je to také jednoduché.

GROSS. Jednoduché?

ELVÍRA. Jednoduché.

GROSS. Ale ja to napriek tomu nechápem.

ELVÍRA. To je prvý predpoklad, aby si pochopil, že tento oblek patrí do skrine.

GROSS. Tak to zasa nie. To je vylúčené.

- ELVÍRA. Tak v čom ťa mám pochovať? Bud' taký láskavý a povedz mi, v čom ťa ja vlastne mám pochovať.
- GROSS. Hádam si len nemyslíš, že ma pochováš v mojom maturitnom obleku, ktorým sa celé desaťročia živili mole.
- ELVÍRA. Hádam si len ty nemyslíš, že ti dám ušiť nový. Na mieru, aby bol pohodlný, nie?
- GROSS. Na mieru? To nehovorím...
- ELVÍRA. Pozri sa, drahý! Vieš vôbec, koľko je starostí s jedným obyčajným pohrebom? Nevieš si to ani len predstaviť. A nie to ešte s pohrebom bankového guvernéra vo výslužbe! Jednoducho nebude čas na také zbytočné úkony, ako je obstarávanie nového obleku pre zosnulého.
- GROSS. Ale veď načo nový oblek? Kto tu hovorí o novom obleku? Mám predsa celý rad reprezentatívnych čiernych oblekov, ktoré sa ešte nestihli dožiť nejakého úctyhodného veku.
- ELVÍRA. Vari si nepraješ byť nedôstojne pochovaný v obleku, ktorý sa ešte nestihol dočkať úctyhodného veku? Pochováme ťa v tomto pamätnom a priam historickom odeve, pripomínajúcom tvoju večnú mladosť a nehynúce vzdelanie.
- GROSS. Vylúčené.
- ELVÍRA. Mýliš sa, drahý. Pochováme ťa v tomto maturitnom obleku. Tak to bude správne a hospodárne. Sám najlepšie rozumieš otázkam hospodárnosti.
- GROSS. Nie všade a za každých okolností možno šetriť. Sú také chvíle v živote, keď treba byť veľkorysý, keď nie sú práve hospodárske záujmy prvoradé.
- ELVÍRA. Keby som ťa za tie roky nepoznala, aj by som ti uverila. Lenže ja viem, že to sú len frázy.
- GROSS. Ublížiš mi. Je mi to naozaj ľúto.
- ELVÍRA. Vedel by si mi vysvetliť, načo sme tu celé tie dlhé roky opatrovali tvoj slávnostný maturitný oblek? Načo si si celý život upieral najrozmanitejšie radosti, len aby si si zachoval nezmenenú štíhlu postavu?
- GROSS. To sú predsa celkom iné veci. To sú hodnoty, za ktorými si človek stojí, o ktoré človeku v živote ide.

- ELVÍRA. Mne teraz ide o to, aby si pochopil, akú hodnotu predstavuje práve tento maturitný oblek. Svedomie mi nedovolí len tak zo samopaše, či chvíľkovej nevôle ho vyhodiť. Celý život som strávila v spoločnosti tvojho maturitného obleku. Kým ty si trávil celé dni v banke. On bol pre mňa všetkým. Nahrádzal ťa. Zastupoval ťa.
- GROSS. A preto ma v ňom pochováš? Nebolo by vari správne, aby si si ho odložila na pamiatku? Ako spomienku na mňa?
- ELVÍRA. Nič si nepochopil. Striedali ste sa v mojom súkromní. Ty o tvoj maturitný oblek. Až raz odídeš navždy, odídete obidvaja. V mojich očiach vás spájajú putá, ktoré nemôžeš pochopiť. Kým si bol preč, ja som žila svoj život s tvojím oblekom.
- GROSS. Tak preto ma v ňom pochováš. A do vrecka mi vložíš sklené oko po starom otcovi, aby bol môj odchod úplne dokonalý. Aby som zmizol bez stopy. Aby ma nič nepripomínalo. Ako keby som ani nikdy nebol. Prečo sa ale nezbaviť obleku hneď? Som na dôchodku – už sa nemusíme striedať.
- ELVÍRA. Lebo ťa v ňom pochovám.
- GROSS. Kedy ma v ňom pochováš? Teraz? Nech sa páči! Umieram na tvoj pokyn *(líha si na koberec)*
- ELVÍRA. Len pokojne počkaj. Všetko má svoj čas. Tak je to v prírode zariadené.
- GROSS. Čo ma to tvojej prírode?! Ja sa ti do nej nestarám, tak sa láskavo nestaraj do môjho maturitného obleku. Ja ho teraz bez mihnutia oka vyhodím. A ty ma potom – raz v budúcnosti – v poriadne vzdialenej budúcnosti – pochováš v niektorom z mojich reprezentatívnych čiernych oblekov. Je ti to jasné?!
- ELVÍRA. Áno. Je mi to jasné. Úplne. Pochovám ťa, v čom uznám za vhodné.
- GROSS. Konečne rozumná reč.
- ELVÍRA. A ja pokladám za vhodný práve tvoj maturitný oblek.
- GROSS. Ty si proste úžasná!
- ELVÍRA. Ani netušíš, ako ma hrejú tvoje srdečné slová.
- GROSS. Oceňujem, že začínaš takto triezvo nazerať na toto nedorozumenie, ktoré si vyvolala.
- ELVÍRA. Tak to je úžasné! Ja som vyvolala nedorozumenie?

- GROSS. Prirodzene. Čo je na tom také nepochopiteľné.
- ELVÍRA. Nechce sa mi veriť vlastnému sluchu. To by si ty nikdy v živote nemohol povedať. Ba ani len vysloviť. Veď na to by si ty nikdy ani len nepomyslel.
- GROSS. Nikdy dosiaľ som nemohol nič také povedať ani zamlčať, pretože až dodnes si fakticky nijaké nedorozumenie nevyvolala. To nič, začať možno v každom veku.
- ELVÍRA. Mal by si si zachovať takýto nestranný pohľad aj na otázku svojho maturitného obleku.
- GROSS. O môj pohľad sa ty nestrachuj. Väčšmi by sa oddalo skúmať tvoj zrak, keď nevidíš, že ten starý oblek nie je už dávno na nič súci a nie to ešte na takú príležitosť, akou je pohreb a môj pohreb vo výslužbe zvlášť.
- ELVÍRA. Na tvojom pohrebe nebude ani natoľko dôležité, že si vo výslužbe, ako práve to, čím si bol pred výslužbou.
- GROSS. Nemusíš sa namáhať. Ja ti dobre rozumiem. Viem, čo mi chceš naznačiť. Áno, nie som už tým, čím som býval. Ani v spoločnosti, ani v rodine. A ak to chceš počuť celkom otvorene: ani v banke, ani v spálni. Ale to ešte neznamená, že ma treba za trest úplne znemožniť – bez hanby sa mi pomstiť priamo na mojom pohrebe. Pred celou verejnosťou, v očiach mojich priateľov a spolupracovníkov.
- ELVÍRA. Zvláštne, aký si odrazu podozrievavý. Nikdy si taký nebol. Prekypoval si dôverou a dnes mi neveríš. Prisudzuješ mi nečisté úmysly. Odvolávaš sa na priateľov a spolupracovníkov, ktorí sa pravdepodobne tvojho pohrebu vôbec nedožijú. Len si ich predstav so všetkými tými ich chorobami a neduhmi.
- GROSS. Zvláštne, vždy si prekypovala chuťou do života a dnes vravíš už len o smrti.
- ELVÍRA. Nevravím o smrti. Vravím o živote, ktorý bude plynúť aj po smrti tvojich priateľov a spolupracovníkov.
- GROSS. Nehnevaj sa na mňa, ale ja sa nemienim s tebou škriepiť, a už vôbec nie o takýchto samozrejmych veciach. Mne ide o princíp. Ten oblek poputuje do smetí. Nikoho to nebude bolieť. Ver mi. Nik nebude smútiť. Ani ty. O to sa postarám. Oddnes už predsa nikam neodchádzam. Som vo výslužbe, čo je to isté ako na odpočinku, a ten budem tráviť spolu s tebou v harmonickom súžití. Ten oblek, iste uznáš, naozaj nemá viac miesto v našej domácnosti. Som tu ja – osobne. Nemá koho zastupovať. Nemá koho nahrádzať.

ELVÍRA. My dvaja sme prežili každý celkom iný svoj život. Aj tak si dovoľím tvrdiť, že sme sa nikdy neprestali a ani nikdy neprestaneme ľúbiť.

GROSS. V tom ti nemôžem protirečiť. Protirečil by som sám sebe.

ELVÍRA. Som nesmierne potešená, že aj keď okľukou, dospel si rozhodnutiu zavesiť oblek späť do skrine.

GROSS. Prepáč mi, ale povest' muža, ktorý za každých okolností presadzoval správnu mienku, mi nedovolí v tomto prípade s tebou súhlasiť. Ten oblek zásadne patrí do smetí.

ELVÍRA. To nie je možné.

GROSS. Je to nevyhnutné. Na tomto obleku sa totiž nedajú zapnúť nohavice, pretože ich práve tam – na onom delikátnom mieste – zničili mole.

ELVÍRA. To nie je predsa nijaká prekážka. Pokiaľ viem, nebožtíkom spínajú ruky, takže na tom, či budeš, alebo nebudeš mať v rakve zapnuté nohavice, vôbec nezáleží.

(nástenné hodiny bijú tri štvrte)

GROSS. To je fakt. Vlastne máš pravdu.

ELVÍRA. Obdivujem ťa.

GROSS. Ja ťa zbožňujem.

ELVÍRA. Objím ma.

GROSS. Myslím, že to bude vcelku vhodné – objat' sa na rozlúčku.

ELVÍRA. Čože?

GROSS. Dobre si počula.

ELVÍRA. Ako ty môžeš vedieť, čo som ja počula?

GROSS. Ak si počula to, čom som povedal, tak nie je pre mňa až také ťažké dozvedieť sa, čo si počula.

ELVÍRA. Počula som – objat' na rozlúčku.

GROSS. Vidíš, dobre si počula.

ELVÍRA. Ty si to naozaj povedal?

GROSS. So všetkou vážnosťou tohto okamihu, takto to už ďalej nemôže ísť.

ELVÍRA. Veď si mi pred chvíľou dal za pravdu.

GROSS. Veď práve. To je koniec. Odchádzam. Tentoraz navždy.

ELVÍRA. A to len tak? Z ničoho nič? Bez raňajok?

GROSS. Upokoj sa, nerob scény.

ELVÍRA. To znie už lepšie. Urobím ti raňajky.

GROSS. Nie, ja ich urobím tebe a rád a naposledy.

ELVÍRA. To neprichádza do úvahy. Ja nechcem raňajkovať naposledy.

GROSS. Vari sa bojíš, že ťa otrávim?

ELVÍRA. Už si ma otrávil celým tým nudným životom.

GROSS. Prosím?

ELVÍRA. Rob si, čo chceš. Hneď som tu s raňajkami.

GROSS. Opatrne – s tými raňajkami. To je moja starosť. Ty si tu zatiaľ rob, čo chceš.

ELVÍRA. V živote si nerobil raňajky. V živote si ani nebol v kuchyni. Všetkým ju ani nenájdeš!

GROSS. Možno mi to bude chvíľu trvať, ale vydrž, keď si už so mnou vydržala toľké roky.

ELVÍRA. Ja som vydržala toľké roky bez teba, ale s tebou asi nevydržím ani minútu.

GROSS. Preto odchádzam do kuchyne - urobiť ti raňajky.

ELVÍRA. Čo sa to s tebou deje? Máš úplne cudzí pohľad.

GROSS. Urobím peknú a dôkladnú bodku za tvojím nudným životom. Konečne zažiješ niečo, o čom sa ti ani nesnívalo.

ELVÍRA. Vieš, že som to tak nemyslela. Naše spolužitie bolo vždy ideálne.

GROSS. To rád počujem.

ELVÍRA. Fajn. A teraz pokojne zaves svoj maturitný oblek naspäť.

GROSS. Čo si povedala?!

ELVÍRA. Nič, len vráť oblek do skrine a pre mňa, keď chceš, urob aj tie raňajky.

GROSS. Pre teba sú raňajky už zbytočná investícia. Vybatim to hneď – ručne a stručne. Skončujem s tým raz-dva. *(škrť ju)*

ELVÍRA. Pomóc! *(jačí)*

GROSS. Však ja ti pomôžem! *(pokračuje v škrtení)*

ELVÍRA *(dojačí a klesá k zemi).*

(spev vtákov a tikot hodín)

GROSS. Vidíš, Elvíra, a také šťastné manželstvo to bolo. Nebolo ťa škoda – pre jeden maturitný oblek? Teraz ho vlastne nemusím vyhodiť. Aj tak ma v ňom nepochováš. Lebo ty ma už veru nepochováš.

ELVÍRA *(vyskakuje na rovné nohy a udiera ho po hlave jeho vlastnou bustou). A pochovám! (pozerá sa striedavo na bustu a na manžela) To je jasná samovražda. (dvíha zo zeme oblek a ukazuje ho vystretému Grossovi) Vidíš – práve sa zide, a ty by si ho len tak mirniks-dirniks vyhodil. (zberá sa do kuchyne) Konečne môžem v pokoji pripraviť raňajky. (posmešne) Budeš aj ty, miláčik?*

GROSS *(pomaly sa dvíha ako prízrak). Áno. drahá. (chytá oblek v jej rukách)*

OBAJA *(ťahajú sa oň, kým ho neroztrhnú – každý padá na opačnú stranu so svojou polovicou obleku – zostávajú nehybne ležať na koberci a po chvíli hovoria akoby do stropu).*

GROSS. Som rád, že sme sa napokon dohodli, že sme spoločnými silami zvládli tento zdanlivo neriešiteľný problém. Teraz už nikto nepochybuje, čo treba urobiť so zvyškami môjho maturitného obleku.

ELVÍRA. Áno, inteligentní ľudia vždy nájdu východisko. Dnes môžeš výnimočne urobiť tie raňajky a ja zatiaľ zošijem tvoj maturitný oblek.

OBAJA *(odrazu sa zodvihnú na štyri do strehu ako šelmy a bez pohnutia s napätím čakajú na svoju príležitosť).*

(spev vtákov a tikot hodín, nástenné hodiny bijú celú, záverečná hudba)

KONIEC